

Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit

Op 1 oktober 2018 treedt de **Nederlandse Gedragscode Wetenschappelijke Integriteit** (NGWI) in werking.¹ Hij komt in de plaats van de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening (NGW 2004, laatstelijk gewijzigd in 2014).² Uit hoofdstuk 1 van de nieuwe gedragscode kan worden afgelezen dat hij qua reikwijdte beduidend van zijn voorganger afwijkt: hij heeft uitsluitend betrekking op het handelen van onderzoekers (waaronder promovendi en 'projectleiders, begeleiders, onderzoeksdirecteuren en leidinggevendenden voor zover zij de opzet en uitvoering van het onderzoek mede bepalen'). Anders dan de NGW betreft de nieuwe gedragscode dus niet het handelen van onderwijsgevendenden, studerende en examinatoren in het hoger onderwijs.³ Als enige uitzondering daarop geldt dat studenten zich in het kader van hun onderzoeksstages (dus in het kader van publicatiegericht, al dan niet praktijkgericht onderzoek) wél aan de gedragscode moeten houden. In dat geval kan de student echter niet tuchtrechtelijk worden aangepakt, want de onderzoekers door wie de stage begeleid wordt, dragen qua wetenschappelijke integriteit de eindverantwoordelijkheid voor het handelen van de stagiair.

Het zal nog wel even duren voordat alle medewerkers en studenten van universiteiten en hogescholen de finesses van de nieuwe gedragscode in de vingers hebben. Maar in de nacht van 30 september op 1 oktober worden de universitaire bestuursorganen met een zeer abrupte transitie van de oude naar de nieuwe gedragscode geconfronteerd:

A) Het is niet langer toegestaan studenten tuchtrechtelijk te straffen voor het plegen van plagiaat, althans niet meer op grond van schending van hun wetenschappelijke integriteit, zoals bepaald was in het kader van de NGW. De universiteiten moeten dus hun bestaande regels en motiveringen voor het bestrijden van plagiaat, gepleegd door studenten, heroverwegen en herdefiniëren.

B) In de nieuwe gedragscode zijn geen normen opgenomen over professioneel handelen van docenten en examinatoren, terwijl de desbetreffende NGW-bepalingen vanaf 1 oktober niet langer van kracht zijn. Het gaat om de volgende bepalingen: 1.6 t/m 1.11; 2.5; 3. (definitie) en 3.5; 4. (definitie) en 4.1, 4.5, 4.6; 5. (definitie) en 5.1. De universiteiten dienen ernstig te overwegen in de ontstane leemte te voorzien door, naast de NGWI, een Gedragscode voor Docenten te ontwikkelen.

Toelichting ad A:

Tot nu toe waren universitaire studenten in al hun papers en werkstukken gebonden aan artikel 1.3 van de NGW: 'Door correcte bronvermelding wordt duidelijk gemaakt welke de intellectuele herkomst is van de geciteerde of geparafraseerde teksten. Dit geldt ook voor informatie afkomstig van het internet en uit anonieme bronnen. Zonder bronvermelding worden geen teksten of resultaten van onderzoek van anderen overgenomen.' In de bijlage bij het Landelijk Model Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit (2012) hebben de gezamenlijke universiteiten verklaard dat ze schending van dit artikel categorisch afwijzen, actief bestrijden en zo nodig met de hun ter beschikking staande sancties zullen bestraffen en dat dit ook het handelen of nalaten van studenten in werkstukken en scripties betreft.⁴ Daarbij gaat het 'niet alleen om letterlijk overschrijven, maar ook om parafraseringen, het weglaten van noten of bronvermelding, het heimelijk gebruik van door anderen vergaarde data, ontwerpen of tabellen.'

Nu de NGW (inclusief artikel 1.3) buiten werking wordt gesteld en plagiaat, gepleegd door studenten, door de NGWI slechts in bijzondere gevallen als schending van de wetenschappelijke integriteit wordt opgevat, moet de rechtmatigheid en billijkheid van draconische strafmaatregelen op dit gebied opnieuw bekeken worden.⁵ Hierbij moet tevens in beschouwing worden genomen dat plagiaat, gepleegd door onderzoekers, volgens de opstellers van de NGWI (p. 23) lang niet altijd strafwaardig is: volgens hen is plagiaat in sommige gevallen "van zo geringe omvang en betekenis dat de kwalificatie 'schending van de wetenschappelijke integriteit' te zwaar is" en zal er, gezien de voorgestelde wegingscriteria, voor deze kwalificatie inzake de plagiatsnorm (nr. 40) "slechts bij uitzondering aanleiding zijn."

Wes Holleman

weblog onderwijs 17-9-2018

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ <http://www.vsnu.nl/files/documenten/Nederlandse%20gedragscode%20wetenschappelijke%20integriteit%202018.pdf>

² [http://www.vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Onderzoek/Code_wetenschapsbeoefening_2004_\(2014\).pdf](http://www.vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Onderzoek/Code_wetenschapsbeoefening_2004_(2014).pdf); http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2018/09/Code_wetenschapsbeoefening_2004_2014.pdf

³ In de oude gedragscode werd niet alleen het handelen van wetenschappelijk onderzoekers maar ook het handelen van universitaire docenten en studenten tot de wetenschapsbeoefening gerekend.

⁴ http://vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Onderzoek/Landelijk_Model_Klachtenregeling_Wetenschappelijke_Integriteit_Universiteit_X.pdf; http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2018/09/Landelijk_Model_Klachtenregeling_Wetenschappelijke_Integriteit_Universiteit_X.pdf

⁵ Vergelijk <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/49> (26/3/2007)